

บทที่ 5

บทสรุป

ผลการวิจัยที่ผ่านมา ได้สะท้อนถึงความคิดในการขึ้นสู่อำนาจของนายชวน หลีกภัย จนกระทั่งไปสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 20 ของประเทศ ดังนั้นเนื้อหาในบทนี้จึงเป็นบทที่สรุปถึงประเด็นสาระสำคัญทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการมาตั้งแต่ต้น ซึ่งแบ่งสรุปออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. บทสรุป เนื้อหาของบทสรุปแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1.1 ทฤษฎีและแนวความคิด

ในส่วนของทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ ผู้วิจัยได้พยายามที่จะโยงระบบความคิดทฤษฎี เพื่อให้สามารถกำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยได้เริ่มถึงทฤษฎีอำนาจ, ทฤษฎีผู้นำทางการเมือง และทฤษฎีสถานการณ์ และรวบรวมบรรดาความคิดของนักวิชาการที่ได้พยายามที่จะสร้างกรอบของผู้ที่มีอำนาจซึ่งผู้นำเหล่านี้จะมีความเป็นอิสระในการใช้อำนาจ มีเครื่องมือในการควบคุม และฐานอำนาจที่ให้การสนับสนุนหรือการได้มาซึ่งอำนาจ โดยผู้วิจัยได้โยงแนวความคิดเข้าสู่บริบทของการขึ้นสู่อำนาจของชวน หลีกภัย ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่นำมาซึ่งการได้มาของอำนาจเหล่านั้น และเมื่อโยงกับทฤษฎีและแนวความคิดแล้วจะพบว่า กรอบทฤษฎีนั้นยังสามารถนำมาใช้กำหนดโครงสร้างในการวิเคราะห์ได้ดังนี้คือ

1. ในเรื่องของอำนาจนั้น พบว่าอำนาจของชวนนั้นเกิดขึ้นจากการยอมรับของสมาชิกในพรรคประชาธิปัตย์โดยเฉพาะกลุ่ม ส.ส.ภาคใต้ นั้นจะให้การยอมรับในฐานะผู้นำกลุ่ม เหตุผลอย่างหนึ่งก็เนื่องมาจากการได้สะสมประสบการณ์อันยาวนานของเส้นทางสายการเมืองของเขาที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ จนได้รับการยอมรับให้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ในพรรคไม่ว่าจะเป็นรองหัวหน้าพรรค , หัวหน้าพรรค และตำแหน่งที่สำคัญหลายตำแหน่งในการร่วมรัฐบาลที่ผ่านมา

2. ในส่วนของความเป็นผู้นำนั้นได้เกี่ยวข้องกับเรื่องของอำนาจข้างต้น ความเป็นผู้นำของชวนจะพบว่าส่วนหนึ่งจะเกิดขึ้นจากบุคลิกของตัวเอง ที่มีลักษณะของความสุ่ม เน้นเหตุผล การประนีประนอม และยึดมั่นในอุดมการณ์ของตนเองอย่างเหนียวแน่นกลายเป็นพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการยกย่องนับถือ แต่บุคลิกส่วนตัว(ซึ่งเป็นปัจจัยด้านพื้นฐาน) เป็นเพียงปัจจัยเสริมที่ทำให้ได้รับการยอมรับจากประชาชนจังหวัดตรังและสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เท่านั้น แต่การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้นกลับขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสถานการณ์เป็นหลัก

3. ในเรื่องทฤษฎีสถานการณ์นั้นพบว่าเงื่อนไขทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬนั้นยังเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการก้าวไปสู่เส้นทางอำนาจในทางการเมืองของชน หลีกภัย

4. แนวความคิดทหารกับการเมือง พบว่าทหารมักจะเข้ามาสู่ทางการเมืองเสมอเนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ นานา แต่ที่สำคัญก็คือการล่งล้มเขตแดนของรัฐบาลทำให้เกิดผลกระทบต่อเกียรติยศ ศักดิ์ศรี อย่างเช่นกรณีของรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณที่ได้เข้าไปทำทลายอำนาจของทหาร ฯลฯ นอกจากนั้นไม่เพียงแต่ทหารจะเข้าไปแทรกแซงทางการเมืองเพื่อให้ตนเองมีอำนาจเท่านั้นแต่ทหารก็ยังเข้าไปสนับสนุนทางการเมืองด้วย

ซึ่งจากทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นนี้ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบทางความคิดกับเหตุการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นโดยได้นำไปพิสูจน์กับสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ การพิสูจน์ในครั้งนี้ก็เพื่อที่จะทราบว่ามีความเป็นไปได้บ้างที่นำไปสู่อำนาจทางการเมืองของ ชวน หลีกภัย โดยในส่วนนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาที่สำคัญออกเป็นส่วนๆ เพื่อที่จะใช้เป็นฐานข้อมูลในการพิสูจน์สมมุติฐาน

1.2 ผลการพิสูจน์สมมุติฐาน

ในการพิสูจน์นี้ผู้วิจัยได้ใช้ตัวแปรที่จะนำมาพิสูจน์ 2 ตัวแปรคือ ตัวแปรด้านปัจจัยพื้นฐานและตัวแปรด้านสถานการณ์ ว่าตัวแปรใดเป็นตัวแปรที่สำคัญที่นำไปสู่การขึ้นสู่อำนาจของชวน หลีกภัย ภายใต้พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคที่มีระยะเวลาที่ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ของพรรคการเมืองไทย โดยมีนักวิชาการได้วิเคราะห์แบ่งเป็นยุคต่างๆ ถึง 4 ยุค ซึ่งในแต่ละยุคนั้นล้วนแต่เป็นการเผชิญกับปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้ทางการเมืองทั้งภายในพรรคเองและภายนอกพรรค ซึ่งในการต่อสู้ทางการเมืองภายในพรรคนั้นสิ่งที่น่าสนใจภายในพรรคก็คือ กลุ่มผู้ที่มีอุดมการณ์ซ้ายจัดหรือขวาจัดเกินไปนั้นส่วนใหญ่มักจะมีปัญหาทำให้เกิดการแตกแยกขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของสมัคร สุนทรเวช กลุ่ม 10 มกรา หรือกลุ่มอื่นๆ ฯลฯ แต่กลุ่มที่ยึดแนวทางเป็นกลางเน้นการประนีประนอมอย่างชวน หลีกภัยนั้น ทำให้เขาสามารถยึดมั่นอยู่กับพรรคประชาธิปัตย์ได้ถึง 20 กว่าปี ทำให้พรรคได้ฐานกำลังจากภาคใต้มาสนับสนุนจนกลายเป็นพลังที่สำคัญที่สุดของพรรคประชาธิปัตย์จนถึงปัจจุบัน

ดังนั้นผลของการพิสูจน์สมมุติฐานสรุปได้ดังนี้

1. ตัวแปรด้านปัจจัยพื้นฐาน ในเรื่องตัวแปรด้านปัจจัยพื้นฐานที่นำมาวิเคราะห์ถึงความเป็นผู้นำของชวน หลีกภัยนั้นมี 2 ประเด็น คือ

1.1) องค์ประกอบพื้นฐานทั่วไปของชน หลีกภัย ซึ่งผู้วิจัยได้วัดถึงองค์ประกอบ

5 ตัวคือ

1. พื้นฐานทางครอบครัวฐานะ ชีวิตสมรส
2. บุคลิกภาพ การวางตัว บารมี
3. ความสามารถ อุดมการณ์ ผลงาน
4. ความรู้และประสบการณ์
5. คุณธรรมความซื่อสัตย์

จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบพื้นฐานทั่วไปเหล่านี้ถ้าวัดถึงการได้มาซึ่งตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์นั้นพบว่าปัจจัยเหล่านี้ถือว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญของชน หลีกภัยที่ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนชาวตรังมาทุกสมัย และได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์จนทำให้เขาได้รับตำแหน่งสำคัญภายในพรรคแต่ถ้าวัดในตำแหน่งระดับชาติคือตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้น องค์ประกอบพวกนี้เป็นเพียงปัจจัยเสริมเท่านั้นในการได้มาซึ่งอำนาจของตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพื้นฐานทางครอบครัว บุคลิกภาพ ความสามารถ และความรู้ประสบการณ์ เพราะองค์ประกอบพวกนี้พบว่า มีนายกรัฐมนตรีของไทยที่ผ่านมาหลายคนทั้งมีและไม่มีองค์ประกอบพวกนี้แต่ก็สามารถขึ้นสู่อำนาจสูงสุดทางการเมืองได้ แต่ปัจจัยพวกนี้ก็ยังเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญ และที่เด่นชัดของชน นั้นก็จะเป็นเรื่องของคุณธรรมความซื่อสัตย์นั้นถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชน หลีกภัย การเป็นผู้สมถะ ไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง และมีอุดมการณ์ที่เด่นชัดของตนเอง บวกกับประสบการณ์และความสามารถทางการเมืองที่ยาวนานทำให้เขามีจุดเด่นที่เหนือกว่าคนอื่น โดยเฉพาะในสมัยที่ชน หลีกภัยได้เข้าร่วมในรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์นั้น ทำให้เขาได้มีประสบการณ์กับตำแหน่งต่างๆทางการเมืองอย่างมากมาย คือ

-พ.ศ. 2523 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ทำให้มีผลงานในการวางแผนการพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรมขึ้นโดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการกำหนดแผนและโครงการอย่างชัดเจน

-พ.ศ. 2524 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ มีการส่งเสริมด้านการค้า, การลงทุน และการท่องเที่ยวโดยได้รับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่น ฯลฯ

-พ.ศ. 2525 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการปรับลดภาษีขาออก ทำให้สินค้าเกษตรสามารถส่งออกได้

-พ.ศ. 2526 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีการขยายและปรับปรุงระบบการศึกษา ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ฯลฯ

-พ.ศ. 2529 เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร

แต่ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นในส่วนขององค์ประกอบพื้นฐานทั่วไปของชน หลีกภัย นั้นอาจกล่าวได้ว่าองค์ประกอบพื้นฐานเหล่านี้เป็นเพียงปัจจัยเสริมที่เกื้อกูลในการได้มาซึ่ง อำนาจที่สูงสุดทางการเมืองเท่านั้น เพราะยังมีปัจจัยอื่นๆที่ยังมีส่วนในการสนับสนุนกับการได้มา ซึ่งอำนาจ สาเหตุเพราะว่าปัจจัยบางตัวชน ไม่มีด้วยซ้ำ เช่นฐานะทางเศรษฐกิจก็ไม่ดีเหมือน นายกรัฐมนตรีท่านอื่นๆที่ผ่านมา, บารมีก็ไม่สามารถเทียบได้กับนายกฯอีกหลายท่านที่มาจาก สายทหาร ฯลฯ ดังนั้นผลการศึกษาในเรื่องนี้จึงกล่าวได้ว่าทำให้เกิดเป็นทฤษฎีขึ้นมาใหม่ที่แตกต่างกับแนวความคิดในอดีตที่ผ่านมาว่าอำนาจทางการเมืองหรือปัจจัยที่นำไปสู่อำนาจทางการเมืองนั้นจะขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ, มีความร่ำรวยมั่งคั่ง หรือมีชื่อเสียงเกียรติยศ ฯลฯ แต่ สิ่งเหล่านี้ก็ได้แปรเปลี่ยนไปในยุคของชน หลีกภัย ทำให้เกิดข้อสรุปได้อย่างชัดเจนว่า "ปัจจัย ด้านพื้นฐานไม่ใช่ประเด็นหลักหรือประเด็นที่สำคัญที่ทำให้ชน หลีกภัย ขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ แต่เป็นเพียงปัจจัยเสริมเท่านั้นเอง"

1.2) ฐานอำนาจทางการเมืองของ ชน หลีกภัย จากการศึกษาพบว่าฐานอำนาจ ที่สำคัญของชน หลีกภัยในการก้าวไปสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้นพบว่า ที่สำคัญมี 5 ประการคือ

1. ฐานอำนาจจากพรรคประชาธิปัตย์
2. ฐานอำนาจจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
3. ฐานอำนาจจากพลังทางการเมืองนอกวุฒิสภา ประชาชน, สื่อมวลชน, นักวิชาการ และนักธุรกิจ ฯลฯ
4. ฐานอำนาจจากทหาร
5. ฐานอำนาจการสนับสนุนจากประเทศสหรัฐอเมริกา

ฐานอำนาจทั้ง 5 ฐานนี้ถือได้ว่าเป็นแหล่งอำนาจที่สำคัญของชน หลีกภัย ไม่ว่าจะฐาน อำนาจจากพรรคประชาธิปัตย์ที่ทำให้เขาได้ขึ้นสู่ตำแหน่งที่สำคัญๆของพรรค จากสมาชิกพรรค รองหัวหน้าพรรค จนก้าวไปสู่ตำแหน่งหัวหน้าพรรค ซึ่งตำแหน่งสูงสุดนี้เองที่ทำให้เขามีโอกาสที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีได้ เพราะเป็นไปตามกลไกของระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาที่หัวหน้าพรรคของพรรคเสียงข้างมากจะได้เป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลเสมอ และการที่พรรคประชาธิปัตย์ให้ฐานเสียงสนับสนุนชน นั้นก็เนื่องมาจากการเกี่ยวโยงกับปัจจัยองค์ประกอบพื้นฐานข้างต้น ไม่ว่าจะ เป็นคุณวุฒิและประสบการณ์อันยาวนานกับพรรคประชาธิปัตย์การสะสมบารมี การมีบุคลิกภาพส่วนตัวที่โดดเด่น ความซื่อสัตย์ของเขา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้เขาได้มีโอกาสเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญของพรรคมาโดยตลอด และเนื่องจากความสามารถในการได้ฐานอำนาจจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ว่าจะเป็นของพรรคประชาธิปัตย์ (ในช่วงสมัยชน เป็นหัวหน้าพรรคสามารถได้สมาชิกเข้าสภาเพิ่มขึ้นจากการเลือกตั้งเมื่อเดือนมีนาคม 2535 จำนวน 44

คน เป็น 79 คนในการเลือกตั้งเดือนกันยายน 2535) และหลังการเลือกตั้งแล้วเขาก็สามารถรวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคอื่นๆ(ความหวังใหม่, พลังธรรม, กิจสังคม และเอกภาพ)ทำให้ได้เสียงข้างมากในการจัดตั้งรัฐบาล โดยมีชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรี ส่วนฐานอำนาจสุดท้ายนั้นก็คือพลังภายนอกรัฐสภา ไม่ว่าจะเป็นประชาชน โดยเฉพาะประชาชนชาวจังหวัดตรังที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด ส่วนประชาชนในกรุงเทพนั้นแม้ว่าจะยังให้การสนับสนุนน้อยในขณะนั้นแต่ก็ได้เพิ่มขึ้นจากการเลือกตั้ง 22 มีนาคม 2535 จำนวน 1 ที่นั่งเพิ่มขึ้นเป็น 9 ที่นั่งในการเลือกตั้ง 13 กันยายน 2535 ซึ่งก็นับว่าเป็นความสำเร็จของพรรคประชาธิปัตย์ภายใต้การนำของชวน หลีกภัยในขณะนั้นพอสมควร ในส่วนสื่อมวลชนนั้นก่อนการเลือกตั้ง 13 กันยายน 2535 แม้ว่าส่วนใหญ่จะโจมตีพรรคประชาธิปัตย์(เพราะบทบาทพรรคประชาธิปัตย์ในช่วงพฤษภาทมิฬได้สวนทางกับประชาชนในขณะนั้น) โดยเฉพาะโพลล์ที่สำรวจก่อนการเลือกตั้งก็ยังมองว่าพรรคประชาธิปัตย์จะไม่ได้รับการเป็นพรรคเสียงข้างมากอย่างแน่นอน แต่เมื่อวิเคราะห์กับอารมณ์และเหตุผลกับเหตุการณ์ในขณะนั้นแล้วจะพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น คือหลังจากเหตุการณ์พฤษภาคมได้ส่งบลงจากอารมณ์ของสื่อมวลชนและประชาชนที่มีแต่ความเกลียดชังกับเผด็จการ(จึงไม่เห็นวิธีการที่จะทำให้เผด็จการหมดไป) ก็ได้กลายมาเป็นการใช้เหตุผล ดังนั้นเมื่อประชาชนและสื่อมีเหตุผลมากขึ้นประกอบกับหลักการของชวน หลีกภัยเองที่เน้นหลักการประนีประนอม และหลักการทางรัฐสภาตามวิถีทางประชาธิปัตย์จึงทำให้เขาได้รับการสนับสนุนมากขึ้นในขณะนั้น ส่วนฐานอำนาจจากบรรดากลุ่มนักวิชาการทางสังคมในขณะนั้นอาจแบ่งได้เป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มนักวิชาการที่ยอมรับถึงความเป็นผู้นำของนายชวน หลีกภัย กลุ่มผู้นำเหล่านี้ถือว่าเป็นมันสมองของพรรคประชาธิปัตย์ และนักวิชาการทั่วไป ซึ่งจะช่วยคิดวิธีการต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่วนกลุ่มนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งก็คือนักวิชาการทั่วไปที่ไม่พอใจต่อนโยบายการบริหารหรือไม่พอใจถึงความเป็นผู้นำของชวน หลีกภัย ซึ่งนักวิชาการเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็จะจะเป็นนักวิชาการจากฝ่ายตรงข้าม โดยนักวิชาการทั้งหมดนี้มักจะใช้วิธีการพึ่งพาสื่อมวลชนต่างๆ ในการแสดงความคิดเห็น ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วารสาร หนังสือวิชาการ โทรทัศน์ วิทยุ หรือสื่อต่างๆ เพื่อที่จะเผยแพร่ถึงหลักการของผู้นำต่างๆ และสื่อมวลชนจะเป็นผู้นำกรอบมาตรฐานเหล่านั้นไปเปรียบเทียบกับข้อดีข้อเสียของผู้นำหรือผู้บริหารนั้น ส่วนฐานอำนาจจากบรรดานักธุรกิจการเมือง ซึ่งถือได้ว่านักธุรกิจเหล่านี้จะเป็นฐานทางการเงินที่สำคัญของทุกพรรค ในส่วนของพรรคประชาธิปัตย์นั้นยังได้รับการสนับสนุนจากบรรดานักธุรกิจเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นนักธุรกิจจากภายนอกพรรค และแม้กระทั่งนักธุรกิจจากภายในพรรคเอง(ที่ลงมาสมัครรับเลือกตั้งเอง) กลุ่มนักธุรกิจเหล่านี้จึงเป็นกลุ่มที่เป็นฐานอำนาจที่สำคัญด้วย ฐานอำนาจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือการได้รับการสนับสนุนทางทหารที่มีต่อรัฐบาล โดยเฉพาะพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่มีบทบาทอย่างสำคัญและเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง โดยทำให้สถานการณ์ทางการเมืองในช่วงพฤษภาทมิฬสงบลงได้ นอกจากนั้นยังเป็นผู้วางกลไกให้กับพรรคประชาธิปัตย์ในฐานะเป็นที่ปรึกษาที่สำคัญ(เช่นการนำคนนอกเข้ามาเป็นรัฐมนตรีกลาโหม

ฯลฯ) เพราะพรรคประชาธิปไตยโดยเฉพาะกลุ่มภาคใต้กับพลเอกเปรมฯ นั้นมีความสัมพันธ์กัน
อย่างแนบแน่นตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา นอกจากนั้นในส่วนของทหารหลังจากเหตุการณ์พฤษภา
ทมิฬแล้วทหารก็ได้ผลิตผันตัวเองให้เป็นทหารอาชีพมากขึ้น คือไม่เพียงแต่จะไม่เข้าแทรกแซง
กับการเมืองเท่านั้น แต่ยังให้การสนับสนุนกับรัฐบาลอีกด้วย ส่วนฐานอำนาจสุดท้ายก็คือการได้
รับการสนับสนุนจากประเทศสหรัฐอเมริกาและนานาประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกานั้นได้
แสดงบทบาทอย่างชัดเจนในการให้การสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นการส่งสาส์นแสดงความยินดีของ
ประธานาธิบดีสหรัฐ การเชิญให้เข้าร่วมประชุมเอเปก ฯลฯ เพราะถือว่ารัฐบาลชุดนี้ได้อำนาจมา
อย่างชอบธรรมโดยเฉพาะพรรคประชาธิปไตยนั้นมีแนวทางที่ต่อสู้กับเผด็จการมาโดยตลอดซึ่ง
ตรงกับแนวทางของสหรัฐอเมริกา ไม่ใช่รัฐบาลเกิดขึ้นโดยการปฏิวัติรัฐประหารเหมือนกับคณะ
รสช. การเปลี่ยนนโยบายจากการระงับความช่วยเหลือในช่วง รสช. มาเป็นการให้ความช่วย
เหลือและสนับสนุนนี้เอง ทำให้ภาพพจน์ของรัฐบาลในสายตาของต่างประเทศดีขึ้น

2) ปัจจัยด้านสถานการณ์ ตัวแปรที่สำคัญอีกตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยนำมาใช้วิเคราะห์
กับการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของชวน หลีกภัย นั้นก็คือตัวแปรด้านสถานการณ์ซึ่งก็คือ
เงื่อนไขทางการเมืองในขณะนั้น กับผลการเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน 2535 ซึ่งเป็นตัวแปร
ที่ทำให้ชวน หลีกภัยขึ้นสู่ตำแหน่งสูงสุดของประเทศ ซึ่งในส่วนนี้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2
ส่วน คือ

2.1) เงื่อนไขทางการเมือง

เงื่อนไขทางการเมืองในขณะนั้น	<ul style="list-style-type: none"> - ความล้มเหลวของรัฐบาลชาติชาย ชุณหะวัณ - การยึดอำนาจของคณะ รสช. - บทบาทของชวน หลีกภัยในช่วงพฤษภาคม 2535
------------------------------	---

การศึกษาในส่วนนี้พบว่าเงื่อนไขทางการเมืองในขณะนั้นได้เอื้ออำนวยต่อการได้มา
ซึ่งอำนาจของชวน หลีกภัย ซึ่งเป็นไปตามหลักทฤษฎีสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงนั้นที่ว่าผู้
นำยอมที่จะเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ทางการเมืองในขณะใดขณะหนึ่ง ในกรณีของชวน หลีกภัย
นั้นสถานการณ์ที่สำคัญทางการเมืองในช่วงนั้นมีผลสืบเนื่องต่อการได้มาซึ่งอำนาจที่สำคัญ ๆ ก็
คือ สถานการณ์ทางการเมืองที่สืบเนื่องมาจากความล้มเหลวของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะ
วัณ ที่ถูกทำรัฐประหารจากคณะ รสช. โดยข้อหาหนึ่งก็คือมีการคอร์รัปชันกันอย่างมากมายใน
รัฐบาลชุดนี้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ทำให้เกิดความวุ่นวายกับบรรดานักการเมืองกลุ่มเหล่านี้จนนำไปสู่
การแบ่งแยกฝักฝ่ายกันอย่างชัดเจนคือระหว่างฝ่ายเทพกับฝ่ายมารในที่สุด แต่หลังจากที่คณะ
รสช. ได้ยึดอำนาจแล้วนั้น พลเอกสุจินดา คราประยูรกลับใช้คำว่า "เสียสัตย์เพื่อชาติ" โดยเข้ามา
ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีร่วมกับพรรคการเมืองที่ตนเองทำรัฐประหารมาก่อนหน้านั้น ทำให้
เกิดกระแสการโจมตีไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองฝ่ายค้านในขณะนั้น บรรดาคณะกรรมการประชาธิปไตย

โดย สื่อมวลชน และประชาชนทั้งหลาย จนนำไปสู่เหตุการณ์พฤษภาคม 2535 ในช่วงนี้เอง บรรดาพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ได้รับการขนานนามว่าพรรคเทพจึงได้อาศัยเงื่อนไขทางการเมืองเหล่านี้เป็นตัวจักรกลเพื่อก้าวไปสู่อำนาจทางการเมืองสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นพรรคพลังธรรมและพรรคความหวังใหม่ที่ใช้วิธีการต่อสู้กับเผด็จการทหารอย่างเด็ดขาด แต่พรรคประชาธิปัตย์ภายใต้การนำของชวน หลีกภัยในขณะนั้น กลับใช้การต่อสู้แบบประนีประนอม และวิธีการทางรัฐสภา ซึ่งแม้ว่าจะไม่เป็นที่ถูกกับอารมณ์และจิตใจของกระแสสังคมในขณะนั้น แต่ก็นับว่าเป็นผลดีในเวลาต่อมาได้ เงื่อนไขทางการเมืองที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นปฐมเหตุที่สำคัญในการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองของชวน หลีกภัย เพราะถ้าไม่มีรัฐประหารในรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (ที่ทำให้หมดความชอบธรรมทางการเมืองไป) หรือกลยุทธ์ที่ผิดพลาดของคณะ รสช. ที่ทำให้เกิดกระแสการต่อต้านอย่างมากมาย ฯลฯ พรรคประชาธิปัตย์ก็คงจะไม่มีโอกาสที่จะได้แสดงบทบาททางการเมืองในขณะนั้นได้

2.2) ผลการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535	การประเมินสถานการณ์กับประสบการณ์ทางการเมือง จังหวะทางการเมือง การแตกตัวของพรรคชาติไทย กลยุทธ์ในการหาเสียง
------------------------------------	--

ผลการเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน 2535 นั้นพรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนนมาสูงสุด คือ 79 ที่นั่ง ซึ่งแม้จะได้กล่าวไปข้างต้นว่าเงื่อนไขทางการเมืองในข้อ 3.1 นั้นจะเป็นปฐมเหตุของการได้มาซึ่งอำนาจก็ตาม แต่จะพบว่า เงื่อนไขทางการเมืองนั้นไม่ได้เอื้ออำนวยต่อพรรคประชาธิปัตย์พรรคเดียวไม่ เพราะพรรคฝ่ายค้านในช่วงรัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูรนั้น ไม่ว่าจะเป็นพรรคความหวังใหม่ พรรคพลังธรรม และพรรคเอกภาพ ฯลฯ ต่างก็มีโอกาสที่จะใช้สถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นเพื่ออ้างความชอบธรรมได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากกระแสของสังคมในขณะนั้นได้จัดแบ่งกลุ่มพรรคเทพพรรคมารกันเรียบร้อยแล้ว และบรรดาของกลุ่มพรรคการเมืองที่เคยเป็นฝ่ายค้านมาเหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของพรรคเทพ ในขณะเดียวกันอีกด้านหนึ่งนั้นก็พบว่ากระแสของโพลล์ก่อนการเลือกตั้งนั้นก็ไม่มีที่ท่าว่าพรรคประชาธิปัตย์จะมาเป็นอันดับหนึ่งได้โดย ดังนั้นเงื่อนไขในส่วนต่อมานี้จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่เพิ่มเข้ามาอีกส่วนหนึ่งในการได้มาซึ่งอำนาจของพรรคประชาธิปัตย์และชวน หลีกภัย นั่นก็คือการประเมินสถานการณ์กับประสบการณ์ทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ที่มีประสบการณ์อันยาวนานทำให้พรรคได้เปรียบในการที่จะสรรหากลยุทธ์ที่จะนำมาใช้กับการเมืองในขณะนั้นได้ดีกว่าพรรคอื่นๆ บวกกับจังหวะทางการเมืองในขณะนั้นดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น คือการล้มเหลวของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และการหมดความชอบธรรมของพลเอกสุจินดา คราประยูร รวมทั้งมีการแตกตัวของ

พรรคชาติไทยของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ไปตั้งพรรคการเมืองใหม่คือพรรคชาติพัฒนา เนื่องจากปัญหาระหว่างนายบรรหาร ศิลปอาชา สิ่งเหล่านี้ได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนและเอื้ออำนวยต่อพรรคประชาธิปัตย์ในขณะนั้น อีกทั้งการนำทรัพยากรทางการเมืองที่มีอยู่ของพรรคประชาธิปัตย์มาใช้เป็นกลยุทธ์ในการหาเสียง ไม่ว่าจะเป็นการต่อต้านเผด็จการ, การแก้ไข ปัญหาของชาติ หรือการชูชว่น หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรี สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นความประสบความสำเร็จที่เป็นไปตามเงื่อนไขของสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นทั้งสิ้น

2.3) การจัดตั้งรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์

เงื่อนไขที่สำคัญอื่น ๆ ที่มีส่วนต่อความสำเร็จในการจัดตั้งรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์จนสามารถทำให้ชว่น หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรีได้ ก็คือ ความล้มเหลวของฝ่ายตรงข้ามในการที่จะผลักดันพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อแข่งขันกับพรรคประชาธิปัตย์ เพราะพลเอกชวลิตฯ ไม่สามารถที่จะทนกับกระแสกดดันต่างๆในขณะนั้นได้ นอกจากนี้ความสำเร็จของชว่น ยังขึ้นอยู่กับเลขานุการพรรคประชาธิปัตย์คือ พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ ที่สามารถเดินเกมทางการเมืองได้อย่างแยบยล ไม่ว่าจะเป็นการเจรจา การต่อรองระหว่างพรรค หรือการพบปะกับผู้นำพรรคต่างๆ ซึ่งการประสานงานเหล่านี้เองจึงทำให้รัฐบาลชุดนี้ประสบความสำเร็จและเข้าบริหารประเทศได้ในที่สุด

สรุป

จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ปรากฏผลออกมาอย่างชัดเจนว่า การขึ้นสู่อำนาจนายกรัฐมนตรีของชว่น หลีกภัย นั้นขึ้นอยู่กับฐานอำนาจทางการเมืองที่สำคัญ โดยเฉพาะการสนับสนุนจากประชาชน, การได้รับการสนับสนุนจากทหาร และการได้รับการสนับสนุนจากประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสถานการณ์ ส่วนปัจจัยด้านพื้นฐานนั้นไม่ใช่องค์ประกอบที่สำคัญในการนำไปสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของชว่น หลีกภัย (เป็นเพียงแค่ปัจจัยเสริมเท่านั้นเอง)

2. ข้อจำกัดในการวิจัย แบ่งเป็นข้อจำกัดทางคุณภาพและทางปริมาณ ดังนี้

1. ข้อจำกัดในเชิงคุณภาพ ข้อจำกัดในด้านนี้แบ่งเป็น

1.1) ข้อจำกัดด้านการค้นคว้า

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีค้นคว้าทางเอกสารวิชาการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วิชาการ และสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ แต่เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของการจัดสรรเวลา เนื่องจากผู้วิจัยได้ประกอบอาชีพเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์โดยดำรงตำแหน่งเป็นสารวัตรจราจรอยู่ในขณะนี้และที่ผ่านมาเนื่องจากมีการโยกย้ายสายงานอยู่ตลอดเวลา ทำให้เวลาที่จะไปทำการค้นคว้าไม่อาจ

จะพอเพียงได้อย่างเต็มที่จึงทำให้ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน แต่ถึงอย่างนั้นก็ตามผู้วิจัยก็ได้พยายามอย่างเต็มที่ที่สุดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอต่องานวิจัยนี้

1.2) ข้อจำกัดด้านการสัมภาษณ์ ในงานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมบทสัมภาษณ์ที่ได้รับมาจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วารสาร หรือหนังสือพิมพ์ทำให้ได้ข้อมูลมาใช้ตอบสมมุติฐานได้ ประกอบกับการเข้าถึงตัวนักการเมืองต่าง ๆ ได้ยาก จึงทำให้ไม่ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง แต่ผลของบทสัมภาษณ์ที่ค้นคว้ามาก็สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เช่นกัน

2. ข้อจำกัดในเชิงปริมาณ เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยทางเอกสารเป็นหลักซึ่งไม่ได้ใช้การทดสอบจากสถิติต่าง ๆ ดังนั้นข้อมูลส่วนใหญ่จึงค่อนข้างจะเอนเอียงไปในทางเนื้อหาของข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ แต่ผู้วิจัยก็ได้พยายามลดข้อจำกัดนี้ลงโดยการนำสถิติตัวเลขมาใช้ประกอบกับงานวิจัยเรื่องนี้พอสมควร

3. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

ข้อเสนอแนะในส่วนนี้ถือว่าเป็นความคิดที่เหล่านักคิดนักวิชาการหรือผู้รู้ต่าง ๆ ที่ได้พยายามหาทางออกเพื่อให้แนวความคิด หรือลักษณะของความเป็นผู้นำในการปกครองประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับสังคมรวมถึงข้อเสนอแนะของผู้วิจัยเอง ดังนั้นข้อเสนอแนะนี้จึงแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

3.1 ข้อเสนอแนะของนักวิชาการ

ได้มีนักวิชาการบางท่านได้ให้แนวความคิดไว้หลากหลายทัศนะซึ่งในที่นี้พอที่จะรวบรวมได้คือ

ลิขิต ชีรเวคิน¹ ได้กล่าวว่าระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ตัวนายกรัฐมนตรีเป็นบุคคลที่ไม่มีอำนาจการเมืองอย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งคือบุคคลที่เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีที่นั่งสูงสุดในสภาผู้แทนราษฎร แต่ก็ยังเป็นรัฐบาลผสม ประกอบด้วยพรรคต่าง ๆ หลายพรรค ในส่วนนี้นั้นเห็นได้ชัดว่าการเป็นนายกรัฐมนตรีและเป็นหัวหน้ารัฐบาลเกิดจากการตกลงตามข้อต่อรองต่าง ๆ ของพรรคต่าง ๆ ในรัฐบาลผสม ซึ่งหมายความว่าต้องมีการถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ในกรณีที่เกิดความขัดใจหรือหมางใจขึ้น พรรคร่วมรัฐบาลย่อมสามารถที่จะก่อให้เกิดปัญหาได้ด้วยการเพิ่มการเรียกร้อง โดยการข่มขู่ว่าจะถอนตัว หรือด้วยการไม่ลงคะแนนเสียงให้กับรัฐมนตรีที่ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ ดังนั้นข้อเสนอ คือ

¹ ลิขิต ชีรเวคิน, ฝ่ายบริหารที่อ่อนแอ. วัฏจักร (29 มิถุนายน 2539) : 4

1. ให้หัวหน้าพรรคที่เป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลมีอำนาจเด็ดขาดในการเลือกคณะรัฐมนตรีโดยไม่ให้พรรคร่วมรัฐบาลมีอำนาจต่อรอง
2. ให้มีการเลือกนายกรัฐมนตรีโดยตรง
3. ให้มีการแยกระหว่างอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารออกจากกัน

ส่วนในการแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬนั้น คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยได้ให้แนวทางไว้คือ²

1. ปฏิรูปวิฤกษ์และโทรทัศน์ ซึ่งปัจจุบันเป็นของหน่วยงานราชการหรืออยู่ในการควบคุมของหน่วยงานราชการให้เป็นระบบอิสระที่อยู่ในกำกับของรัฐ กล่าวโดยย่อคือ เป็นสื่อมวลชนของรัฐและเป็นกระบอกเสียงให้ประชาชนตามหลักวิชาชีพ มิใช่กระบอกเสียงให้รัฐบาล
2. ควรออกพระราชบัญญัติรับรองให้ประชาชนมีสิทธิรับรู้ข่าวสารราชการเพื่อระบบราชการมีลักษณะโปร่งใส
3. ปฏิรูปกองทัพ โดยเน้นบทบาทของทหารในด้านการป้องกันประเทศ และลดบทบาทในด้านกิจการพลเรือน การเมือง สื่อสารมวลชนและรัฐวิสาหกิจ
4. พัฒนาสถาบันทางการเมือง เช่น กระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น, พัฒนากลุ่มองค์กรท้องถิ่นรวมทั้งองค์กรชาวบ้าน, ปฏิรูประบบเลือกตั้งให้สุจริตยุติธรรม ฯลฯ
5. ปรับปรุงการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียน ในเรื่องความรู้ เจตคติ และการถือปฏิบัติเกี่ยวกับประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และสันติวิธี
6. พัฒนากลไกและวิธีการที่จะแก้ไขความขัดแย้ง เช่น การจัดเวทีกลางให้คู่กรณีมีโอกาสโต้แย้งกันด้วยเหตุและผล จัดตั้งสถาบันศึกษาในเรื่องการแก้ไขความขัดแย้ง จัดวางระเบียบวิธีการเจรจาพัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการ ฯลฯ

3.2 ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ได้ทำให้ผู้วิจัยได้แง่คิดที่สำคัญๆพอสมควรที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและการเมือง แต่ทุกสิ่งทุกอย่างก็ย่อมที่จะมีทั้งจุดขาวและจุดดำ มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในส่วนของข้อดีนั้นก็ถือว่าเป็นประโยชน์ของสังคมไป ไม่ว่าจะเป็นการได้บุคคลที่เป็นที่ต้องการของสังคมเข้ามาเป็นผู้บริหารประเทศ หรือการได้ผู้นำที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ปราศจากคอร์รัปชัน สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคมไทยอย่างแน่นอน ส่วนในข้อเสียนั้นบางครั้งผู้นำหรือผู้บริหารอาจจะไม่สามารถมองเห็นจุดเสียของตนเองได้ หรืออาจจะมองเห็นแต่ก็ไม่สามารถที่จะทำอะไร

² ข้อเสนอเพื่อความสมานฉันท์ภายหลังวิกฤตการณ์ 18 พฤษภาคม มติชน (29 พฤษภาคม 2535) : 3.

ได้ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นข้อเสนอแนะของผู้วิจัยที่ได้ทำการค้นคว้ามาและคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์บ้างไม่มากนักน้อยดังนี้

1. ในเรื่องของอำนาจของผู้นำประเทศนั้นถือว่าเป็นอำนาจที่สูงสุดในทางบริหารแต่ผลปรากฏว่าที่ผ่านมานั้นพบว่าผู้นำถึงแม้ว่าจะมีอำนาจก็ตามแต่ก็ต้องอยู่ในเงื่อนไขบางอย่าง เช่นภายในพรรคการเมืองนั้นหัวหน้าพรรคแม้จะมีอำนาจสูงสุดแต่ก็ต้องให้ความสนใจกับลูกพรรคหรือสมาชิกพรรค โดยเฉพาะสมาชิกพรรคที่มีเงินหรือมีอำนาจบารมี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาต่อการควบคุมพรรคการเมืองให้มีระเบียบวินัย จึงทำให้เกิดการย้ายพรรค หรือรวมกลุ่มกันเพื่อยึดอำนาจจากผู้นำได้ หรือไม่ก็ผู้นำไม่สามารถที่จะจัดการกับความไม่ถูกต้องภายในพรรคได้ เช่นกรณีของพรรคประชาธิปัตย์นั้นแม้ว่าจะเคยโดนโจมตีในเรื่องของความไม่ชอบธรรมในบรรดาลูกพรรค แต่ผู้นำพรรคก็ไม่สามารถที่จะจัดการอะไรได้มาก เพราะสิ่งที่สำคัญก็คือต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน เนื่องจากสมาชิกพรรคเหล่านี้เป็นผู้ที่มีอิทธิพลภายในพรรคนั้น และตัวของพรรคเองก็ต้องพึ่งเงินทองที่จะต้องนำมาใช้จ่าย ดังนั้นการแก้ไขก็คือควรให้รัฐมีการให้เงินสนับสนุนพรรค และมีการควบคุมค่าใช้จ่ายพรรคอย่างจริงจัง เพราะถ้าค่าใช้จ่ายเพียงพอแล้ว ผู้นำพรรคก็ไม่ต้องคอยช่วยเหลือลูกพรรคที่ไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน ฯลฯ

2. ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งพบว่าโพลล์ที่ใช้ในการสำรวจก่อนการเลือกตั้งนั้นไม่ใช่สิ่งที่แน่นอนเสมอไป ดังตัวอย่างในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ซึ่งเป็นการพลิกโฉมเป็นอย่างมาก แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าโพลล์ที่ใช้ชีวิตนั้นจะไม่มี ความหมายเลยไม่ เพราะอย่างน้อยก็เป็นข้อมูลที่ทำให้พรรคการเมืองต่างๆ ได้รับความทราบและเป็นแนวทางในการแก้ไขต่อไป แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือการใช้โพลล์ของแต่ละพรรคการเมืองได้ทำขึ้นเองและใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดไปสู่ประชาชนนั้น ถ้าโพลล์ที่ทำขึ้นเพื่อใช้ทำลายคู่ต่อสู้ก็ย่อมจะทำให้เกิดมาตรฐานที่ผิดพลาดและเกิดความไม่เชื่อถือของประชาชนที่มีต่อโพลล์สำรวจความคิดเห็นของนักวิชาการต่างๆ ได้ ซึ่งทำให้เกิดความหายนะทางวิชาการ ดังนั้นในการจัดทำโพลล์นั้นควรที่จะเป็นองค์กรที่เป็นกลางจริงๆ และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบรรดาพรรคการเมืองทั้งหลาย

3. สถานการณ์ทางการเมืองนั้นนับว่ามีบทบาทที่สำคัญในการที่ผู้ใดผู้หนึ่งสามารถที่จะอ้างความชอบธรรมของตนเองขึ้นสู่อำนาจได้ แต่ที่ผ่านมาก็คือทรัพยากรทางการเมือง (กลยุทธ์ในการหาเสียง, เงิน, ผู้ลงสมัคร ฯลฯ) ที่บรรดาพรรคการเมืองต่างๆ นำมาใช้กับการเลือกตั้งนั้นมักพบว่ามักจะใช้ทรัพยากรทางการเมืองไปในทางที่ทำลายฝ่ายตรงข้ามมากกว่า เช่นในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้นก็มักจะมีการโจมตีใส่ร้ายกัน จนเกิดคำที่ว่าไม่มีมิตรแท้และศัตรูถาวรขึ้น หรือการใช้เงินเพื่อซื้อเสียงและซื้อผู้สมัครเพื่อลงเลือกตั้ง หรือการข่มขู่ผู้เลือกตั้ง สิ่งเหล่านี้ยังเป็นอุปสรรคต่อสังคมไทยอยู่เสมอ สิ่งที่จะควรแก้ไขก็คือน่าจะให้มีการหาเสียงโดยผ่านสื่อมวลชนเช่น สถานีวิทยุโทรทัศน์เท่านั้น โดยมีกฎหมายกำหนดว่าช่วงก่อนการเลือกตั้งจะต้องห้าม ผู้ลงสมัครเข้าพบกับประชาชนเพื่อลดการซื้อเสียงหรือข่มขู่ทำร้ายกัน และควรที่จะมีกฎหมายที่จะเอาผิดกับบรรดาพวกหัวคะแนนได้อย่างเต็มที่เพื่อให้กลุ่มเหล่านี้ได้หมดไป และ

การหาเสียงนั้นก็ควรที่จะให้มีการนำเสนอแต่เฉพาะนโยบายที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนเท่านั้น แต่ไม่ควรที่จะให้มีการกล่าวร้ายโจมตีกันดังที่ผ่านมา

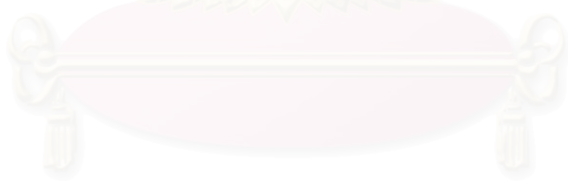
4. เส้นทางการขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองนั้นไม่ใช่สิ่งที่ไรด้วยกลีบกุหลาบ การเข้าสู่อำนาจของชน หลักรัยนั้นนับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของบรรดานักการเมืองทั้งหลาย ที่ไม่ต้องใช้เงินในการซื้อตำแหน่ง ไม่ต้องใช้เงินในการซื้อเสียง แต่ได้มาด้วยเพราะองค์ประกอบพื้นฐานของตนเอง สิ่งเหล่านี้ควรที่จะนำมาเป็นมาตรฐานของบรรดาพรรคการเมืองทั้งหลาย ในการคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมือง หรือในการแต่งตั้งของบรรดาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยควรที่จะมองในเรื่องความสามารถ และคุณวุฒิ เป็นหลักมากกว่าที่จะคำนึงถึงพวกพ้องหรือผู้มีอิทธิพล

5. พลังทางการเมืองจากภายนอกรัฐสภา(ประชาชน, สื่อมวลชน, นักวิชาการ ฯลฯ) นั้นเป็นพลังที่สำคัญของบรรดานักการเมืองเป็นอย่างยิ่ง ในส่วนของประชาชนนั้นถือว่าเป็นพลังที่สำคัญที่สุด แต่สังคมไทยซึ่งยังเป็นสังคมที่ยังล้าหลังในเรื่องการศึกษาอยู่นี้ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคน คือแทนที่นักการเมืองจะเป็นเครื่องมือของประชาชนทั้งหมด คือเป็นผู้รับใช้ประชาชน กลับเป็นว่าประชาชนตกเป็นเครื่องมือของนักการเมือง ดังนั้นสิ่งที่สำคัญก็คือการขยายการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ในส่วนของสื่อมวลชนนั้นก็ควรที่จะนำเสนอข่าวสารอย่างเป็นกลางให้มากที่สุด แม้ว่าสังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีเสรีภาพอย่างมากมายก็ตาม แต่เสรีภาพที่ใช้ไปนั้นก็ควรอยู่ในกติกาของสังคม และก่อให้เกิดสิ่งที่ดี ๆ กับสังคม และสื่อมวลชนก็ควรที่จะประสานทางความคิดกับประชาชน เช่นการให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นกันได้อย่างเสรีผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ สิ่งนี้ถึงจะเรียกได้ว่าเป็นความคิดของประชาชน เพราะที่ผ่านมาสื่อมวลชนมักจะอ้างเสมอว่าข่าวสารของตนเองนั้นเป็นความคิดของประชาชน ฯลฯ

6. ที่ผ่านมากในสังคมไทยนั้นมักจะวัดได้ยากกว่านายกรัฐมนตรีคนไหนเป็นนายกรัฐมนตรีของคนไทยทั้งประเทศได้อย่างแท้จริง เนื่องจากว่าระบบการเมืองไทยเป็นการเลือกตั้งนายกโดยทางอ้อม ดังนั้นแม้ว่านายกบางท่านอาจจะไม่เป็นที่ต้องการของประชาชนทั้งประเทศ แต่ก็มักจะได้รับเลือกตั้งกันเข้ามาบ่อยถ้าพวกเขาเหล่านั้นมีฐานการเมืองต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น ทรัพยากรทางการเงิน เกียรติยศ ชื่อเสียง สมัครพรรคพวก หรือความสามารถในการระดมสมาชิกสภาผู้แทนเข้ามาไว้ในสังกัด ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการวัดถึงการได้มาซึ่งผู้นำหรือผู้บริหารประเทศที่เป็นที่ต้องการของสังคมไทยได้อย่างแท้จริง ดังนั้นสิ่งที่น่าจะเป็นประโยชน์ก็คือ น่าจะให้มีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีโดยตรง(ประกอบกับวิธีการเลือกตั้งที่กล่าวมาข้างต้น) เพราะไม่เพียงแต่จะทำให้นายกรัฐมนตรีได้กลายเป็นผู้นำของประชาชนที่แท้จริงแล้ว แต่ยังสามารถทำให้กลายเป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุดไม่ต้องไปคอยกังวลหรือเกรงใจกับบรรดารัฐมนตรีหรือนักการเมืองอื่น ๆ ที่หวังแต่ผลประโยชน์โดยอาศัยอำนาจซึ่งกันและกันเท่านั้น

7. สิ่งที่สำคัญที่สุดและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งจากงานวิจัยนี้ก็คือ การขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีสถานการณ์นั้น ทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจว่าผู้นำที่สำคัญในช่วง

นั้น 3 ท่าน คือ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ, พลตรีจำลอง ศรีเมือง และ ชวน หลีกภัย ต่างก็อยู่ในสถานะการณ์เดียวกันในขณะนั้น เช่นเป็นพรรคพวกเหมือนกัน, มีนโยบายที่ต่อต้านรัฐบาลที่มาจากเผด็จการเหมือนกัน และในขณะที่พลตรีจำลอง ศรีเมือง กับพลเอกชวลิต ยงใจยุทธใช้แนวทางอย่างแข็งขันและชัดเจนที่จะต่อต้านเผด็จการจากคณะ รสช. มากกว่าชวน หลีกภัย ด้วยซ้ำ เพราะขณะนั้น(ช่วงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ) ชวน แทบจะไม่มีบทบาททางการเมืองเลย แต่หลังจากการเลือกตั้ง 13 กันยายน 2535 ปรากฏผลว่า พรรคประชาธิปัตย์ได้รับที่นั่งสูงสุด สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นว่าทฤษฎีสถานการณ์นั้นไม่สามารถที่ผู้นำทางการเมืองจะนำไปใช้ได้ทุกคนไม่ เพราะแม้ว่าจะใช้ได้ ในขณะที่หนึ่ง แต่ถ้าแนวทางที่ใช้ได้ไปมีปฏิกิริยาหรือขัดกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มากเกินไปก็จะมีผลในทางลบได้ ดังเช่น การต่อต้านทหารอย่างแข็งขันมากเกินไปก็มีผลต่อการยอมรับของทหารด้วย คือแทนที่ทหารจะให้การสนับสนุน พลตรีจำลองฯ หรือพลเอกชวลิตฯ ก็กลับไปหนุนชวน หลีกภัยที่ยึดหลักการประนีประนอมมากกว่า นอกจากนั้นแม้ว่าการต่อต้านเผด็จการทหารของชวน จะไม่เด่นชัดนักเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นที่กล่าวมานั้น แต่ในสายตาของต่างประเทศโดยเฉพาะอเมริกากลับมองว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ชัดเจนในแนวทางของพรรคประชาธิปัตย์ และชวน หลีกภัย เพราะชวนเองก็ไม่ใช่มุขพลที่มาจากทหาร ไม่มียศฐาบรรดาศักดิ์ และประชาชนก็ยังให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ สิ่งเหล่านี้ก็ทำให้นำไปสู่ตำแหน่งสูงสุดทางการเมืองได้ ประเด็นทั้งหมดนี้จึงเป็นเรื่องที่น่าจะศึกษาค้นคว้ากันต่อไปสำหรับผู้สนใจว่า ยังคงมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหรือไม่ที่ทำให้พลตรีจำลอง ศรีเมือง และพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ไม่ได้รับการยอมรับที่นำไปสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในครั้งนั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย